

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ
НА МАТЕРІАЛАХ ЕТНОХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИPATRIOTIC EDUCATION OF CHILDREN AND STUDENTS ON THE MATERIALS
OF ETHNO-ARTISTIC CULTURE

У статті виявлено та обґрунтовано умови національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді на матеріалах етнохудожньої культури. Досліджено проблему естетичного та духовного виховання дітей та учнівської молоді, визначено вплив різноманітних методів, форм, засобів виховної роботи на естетичний розвиток особистості. Виявлено, що кожна умова має свої локальні можливості і відокремлено не може повністю забезпечити успішність формування етнохудожньої культури дітей та учнівської молоді. Тільки їх діалектичний зв'язок, що відповідає меті навчання й особливостям питання, яке вивчається, дає змогу досягти найкращих результатів. Такими умовами стали: розробка спеціального методичного забезпечення з формування етнохудожньої культури особистості; актуалізація знань з українського фольклору шляхом впровадження мультимедійних технологій; забезпечення етнохудожньої спрямованості навчальних занять шляхом використання міжпредметних зв'язків; дидактична гра як засіб формування етнохудожньої культури дітей та учнівської молоді.

Тільки їх діалектичний зв'язок, що відповідає меті навчання й особливостям питання, яке вивчається, дає змогу досягти найкращих результатів. Такими умовами стали: розробка спеціального методичного забезпечення з формування етнохудожньої культури особистості, актуалізація знань з українського фольклору шляхом впровадження мультимедійних технологій, забезпечення етнохудожньої спрямованості навчальних занять шляхом використання міжпредметних зв'язків, дидактична гра як засіб формування етнохудожньої культури дітей та учнівської молоді.

Описано, як відбувається актуалізація знань за допомогою використання мультимедійних технологій, виявлено переваги у використанні мультимедійних технологій в освітньому процесі. Надано рекомендації для організації процесу формування етнохудожньої культури через дидактичну гру, виявлено складності у процесі проведення дидактичних ігор. Обґрунтовано види емоційного стимулювання та етапи організації дидактичної гри.

Ключові слова: етнохудожня культура, діти, учнівська молодь, освітній процес, патріотичне виховання.

The article reveals that the mentality of the nationally patriotic education of children and scientific youth on the materials of ethno-artistic culture was revealed. The problem of the aesthetic and spiritual development of children and scientific youth has been detected, and the infusion of innovative methods, forms, into the natural development of specialness has been determined. It is revealed that the dermal mind has its own local capacities and, as a result, it is impossible to preserve the success of the development of the ethno-artistic culture of children and young scientists. Only the dialectical link, which will help meet the nutritional requirements and specialties of the food, so that I can get the best results. Such minds are: the development of a special methodical protection from the formation of ethno-artistic culture of specialness; actualization of knowledge of Ukrainian folklore by way of introduction of multimedia technologies; protection of ethno-artistic directing of the chiefs to take the path of victorious interdisciplinary links; didactic play for the formulation of ethno-artistic culture of children and scientific youth.

Only the dialectical link, which will help meet the nutritional requirements and specialties of the food, so that I can get the best results. Such minds are: the development of a special methodical protection from the formulation of ethno-artistic culture of specialness; actualization of knowledge of Ukrainian folklore by way of introduction of multimedia technologies; protection of ethno-artistic directing of the chiefs to take the path of victorious interdisciplinary links; didactic play for the formulation of ethno-artistic culture of children and scientific youth.

It is described how to update the knowledge behind the help of the victorious multimedia technologies, the changes in the victorious multimedia technologies in the illumination process are revealed. Recommendations have been given for organizing the process of forming ethno-art culture through didactic grudge, foldability has been revealed during didactic game. It is coated with a visual stimulation of the stage of organizing didactic grids.

Key words: ethno-art culture, children, student youth, lighting process, patriotic education.

УДК 372.7.031.3

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/30-2.19>

Шинкаренко В.В.,

канд. пед. наук, доцент,
завідувач кафедри дошкільної
та початкової освіти
КЗВО «Дніпровська академія
неперервної освіти»

Клімова Л.В.,

старший викладач кафедри дошкільної
та початкової освіти
КЗВО «Дніпровська академія
неперервної освіти»

Виноградова О.М.,

старший викладач кафедри дошкільної
та початкової освіти
КЗВО «Дніпровська академія
неперервної освіти»

Писарева Л.В.,

старший викладач кафедри дошкільної
та початкової освіти
КЗВО «Дніпровська академія
неперервної освіти»

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах оновлення суспільства зростає роль творчих засад людської особистості, вимог до її морального бачення, свідомості, поведінки. Велику роль у гармонійному розвитку особистості, духовне багатство якої визначається розмаїттям її інтересів, відіграє формування етнохудожньої культури в освітньому процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд останніх наукових публікацій та досліджень

провідних науковців України виявив, що питанням національно-патріотичного виховання учнівської молоді займаються А. Болгарський, Б. Брилін, В. Бутенко, Н. Бутенко, Л. Вовк, Г. Гребенюк, О. Дем'янчук, В. Зубарев, Л. Коваль, О. Комаровська, В. Кузь, С. Мельничук, Н. Миропольська, О. Мороз, Т. Смирнова, Г. Тарасенко, Л. Філатова, Г. Шевченко та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Робіт, які були б присвячені

вихованню дітей дошкільного та молодшого шкільного віку на матеріалах етнохудожньої культури, на жаль, бракує. Саме це зумовлює актуальність вивчення цієї проблеми.

Мета статті. Метою статті є обґрунтування умов патріотичного виховання учнівської молоді та дітей дошкільного та молодшого шкільного віку на матеріалах етнохудожньої культури.

Виклад основного матеріалу. У статті ми виходили з того, що «умови – це суттєвий компонент комплексу об'єктів, за наявності якого відбувається існування цього явища» [1, с. 32], «шляхи – засоби досягнення чого-небудь, характер дій» [2, с. 12], «формувані – значить надавати чому-небудь завершеності» [3, с. 132]. Ми зробили спробу визначити й експериментально перевірити умови, які забезпечують результативність освітнього процесу у формуванні етнохудожньої культури дошкільників та учнів.

Ми намагалися відібрати найбільш значущі умови, враховуючи при цьому, що кожна умова може мати певні локальні можливості і окремо сама по собі не може забезпечити повною мірою успішність формування етнохудожньої культури дітей та учнівської молоді. Тільки їх діалектичний зв'язок, що відповідає меті навчання і особливостям питання, яке вивчається, дає змогу досягти найкращих результатів.

Однією з таких дидактичних умов є розробка спеціального методичного забезпечення з патріотичного виховання особистості.

Нині є потреба в більш якійсь підготовці вчителів, це дасть змогу поєднати професійні основні базові знання з дослідницьким та практико-орієнтованим підходом, інноваційністю мислення, все це спрямовано на вирішення конкретних проблем в освіті. Корекція роботи, яка реалізується методичними службами, буде можлива за умови правильної розробки стратегії професійного вдосконалення вихователя та вчителя в поєднанні з використанням засобів науково-методичного супроводу. Сутність цієї технології, на думку В. Шинкаренка, полягає в безперервній професійній підготовці й методичній взаємодії педагогів, у результаті якої актуалізується професійний потенціал особистості вчителя [8, с. 56–60].

Підготовка вихователів та вчителів до патріотичного виховання учнівської молоді та дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в освітньому процесі складається з умілого використання ними науково обґрунтованих методик і набору дидактичних засобів (підручників, навчальних посібників, аудіовізуальних засобів), що відображають специфіку педагогічної праці, спрямованість на практичне оволодіння етнохудожніми знаннями, вміннями і навичками та творче їх застосування в педагогічній діяльності, а також із повного використання естетичного потенціалу навчальних

предметів та занять за допомогою святкових уроків, міжпредметних зв'язків тощо [5, с. 121–125].

Наступна умова – актуалізація знань з українського фольклору шляхом впровадження мультимедійних технологій.

Одним з основних завдань сучасної педагогічної науки є розробка та пошук ефективних методів, засобів та форм підвищення рівня освіти і виховання дітей та учнівської молоді. У наш час очевидно, що для здобуття вищих результатів у навчанні треба використовувати комплекс сучасних методів.

Використання в освітньому процесі мультимедійних технологій пояснюється новими умовами життя: більшою інформатизацією та комунікабельністю. Ми вважаємо, що використання мультимедійних технологій під час проведення занять та уроків є сучасним напрямом та засобом патріотичного виховання дітей та учнівської молоді.

Як відомо, українська народна музика як вид мистецтва й одне з джерел культурної спадщини відіграє значну роль у патріотичному вихованні дітей та учнівської молоді, оскільки музика є нібито зіткненням реального та ідеального. Її використання під час занять та уроків дасть змогу глибше усвідомлювати характер та пробуджувати любов до етнохудожньої культури свого народу.

На нашу думку, актуалізація знань відбувається за допомогою використання мультимедійних технологій, адже різний ілюстративний відеоматеріал дає змогу підвищити рівень навчання та сприяє новому рівню якості. За умови використання мультимедійних технологій під час проведення занять інформація сприймається більш динамічно, а звуковий і відеоряд підвищують ефективність засвоєння етнохудожніх знань [6, с. 336–340].

Третьою умовою виступає забезпечення етнохудожньої спрямованості навчальних занять шляхом використання міжпредметних зв'язків.

Нині є гостра необхідність вирішити протиріччя між зростаючими потребами суспільства у високomorальній, естетично й духовно розвинутій особистості й сучасним станом нашого суспільства. Тому перед педагогами постає завдання забезпечити у взаємодії з іншими соціально-педагогічними силами формування духовно багатого, морально й естетично розвиненого підростаючого покоління, яке знає й поважає культуру свого народу, вміє зберігати знання й уміння з етнохудожньої культури. Тривалий час учні одержували знання в основному за допомогою вивчення диференційованих навчальних курсів. Це приводило до того, що шкільні знання так і залишалися розрізненими відомостями, розчленованими за предметною ознакою, тому в учня не створювалася цілісна картина досліджуваного. Потреба долати вище згадане протиріччя привела нас до активного пошуку шляхів застосування міжпредметних зв'язків.

Процес навчання загалом нерозривно пов'язаний із педагогічною категорією «міжпредметні зв'язки». Трактують цього поняття в літературі неоднозначно. Р. Федорець визначає міжпредметні зв'язки як педагогічну категорію «для позначення синтезуючих інтегративних відносин між об'єктами, явищами й процесами реальної дійсності, що знайшли своє відбиття в змісті, формах і методах навчально-виховного процесу й виконують освітню, розвиваючу й виховну функцію в органічній єдності» [4, с. 41].

Дуже важливо не випускати учнів із поля зору, увесь час фокусуючи їхню увагу на основній темі уроку, комбінуючи теоретичний виклад із показом ілюстративного матеріалу, уміти правильно підійти до учня, створити атмосферу впевненості в успіху, вселити віру у власні сили, бачити, в чому йому складно, вчасно надати допомогу, викласти матеріал просто і ясно.

Четвертою умовою ми виділили гру як дієвий засіб формування етнохудожньої культури дітей та учнівської молоді.

Нині на етапі інноваційного розвитку українського суспільства першочерговим завданням закладів дошкільної освіти та школи є виховання мобільної та всебічно розвиненої людини. Не менш важливим складником цього непростого завдання є прагнення досягати високої якості знань і вмінь дітей та учнівської молоді, формувати в них навички самостійної розумової праці, виховувати творчу особистість.

Під час гри діти ознайомлюються з різноманітним діапазоном почуттів стосунків людей, вчать розрізняти добро і зло. Завдяки грі в дітей та учнівської молоді формується здатність виявляти свої особливості, визначати, як вони сприймаються іншими, і з'являється потреба будувати свою поведінку з урахуванням можливої реакції інших. Сюжети ігор зі спрямуванням народної тематики дуже різноманітні і віддзеркалюють реальні умови життя. Доречно їх змінювати залежно від входження дитини в навколишню реальність, її світоглядне бачення, тому якщо застосовувати ігри з елементами народної культури, то діти та учнівська молодь зможуть повністю заглиблюватись в етнохудожню культуру.

На нашу думку, дидактична гра в дошкільному та шкільному віці є одним з основних засобів розвитку дітей та учнівської молоді й патріотичного виховання. Саме засобами дидактичної гри можна прищепити дітям та учнівській молоді етнокультурні цінності, адже за своїм наповненням та змістом ігри органічно пов'язані з реальним життям, працею і поведінкою українського народу. Сюжети ігор дуже різноманітні й відображають умови життя наших предків [7, с. 127–133].

Дидактична гра як соціокультурний феномен має свою історію й передається з покоління в покоління. Ми вважаємо, що для дієвості роботи з патрі-

отичного виховання дітей та учнівської молоді саме гра дає змогу невимушено та легко зацікавити та привернути увагу дітей, підтримувати тривалий час у цій категорії інтерес до засвоєння тих явищ та властивостей, на яких у звичайних умовах зосередити увагу всіх дітей та учнів не завжди вдається.

У процесі патріотичного виховання через дидактичну гру необхідно враховувати той факт, що найкращим матеріалом для її організації слугує різноманітна художньо-естетична діяльність, оскільки сприяє кращому запам'ятовуванню та підтримці настрою гри. Дидактична гра – помічник вихователя та учителя, особливо в дошкільному та молодшому шкільному віці, адже діти цієї категорії з великим бажанням сприймають ігрові завдання. Не менш важливо, що в грі як ні в чому іншому є невичерпна творчість, емоційність. Спрямувати дітей та учнівську молодь у духовне русло – обов'язок і важлива справа вчителя та вихователя.

В іграх, які були створені народною педагогікою, ігрова діяльність пристосовується й планується відповідно до навчальної мети. Поняття саме дидактичної гри може включати ключові компоненти: правила, завдання, структуру тощо. З усього різноманіття ігор на уроках для патріотичного виховання доцільними у використанні є проблемно-моделюючі, музично-дидактичні, сюжетно-рольові.

Ми вважаємо, що гра має проводитись послідовно та систематично, тому вчителю та вихователю необхідно заздалегідь продумати все й напередодні готуватись, а саме необхідно:

1) виявляти умови для успішного проведення постійних змагань у вигляді гри між дітьми та учнівською молоддю, що можуть сидіти на відстані один від одного, і для використання індивідуальних ігор. Для цього важливо навпроти кожного ряду стільців або парт підготувати предмети, які знадобляться для проведення гри;

2) вибирати невелику кількість ігрового матеріалу для проведення ігор;

3) заздалегідь думати, де зберігати предмети ігрового спрямування;

4) згрупувати та систематизувати матеріал ігрового спрямування для зручності;

5) логічно розмежувати дітей, щоб кожен сильніший учень сидів поряд із слабшим, таким чином слабший учень буде отримувати допомогу;

6) уникати стихійності під час проведення гри, гра має бути цілеспрямованою та добре організованою.

Використання дидактичних ігор має складнощі, бо для деяких дітей та учнів участь у грі потребує багато зусиль вихователя та вчителя, деякі діти та учні не хочуть брати участь у грі чи бояться помилитись, соромляться тощо.

Тому ми пропонуємо види емоційного стимулювання, для чого розробили прийоми організації

дидактичної гри під час освітнього процесу для виховання патріотизму.

Види емоційного стимулювання:

1) завдання з елементами гри можна давати у вигляді відпочинку;

2) планувати необхідно заздалегідь, але водночас це має бути нібито гра-імпровізація;

3) завдання у вигляді гри прив'язується саме до ситуації або конкретного вихованця;

4) вихователю необхідно постійно стимулювати та мотивувати дітей;

5) обов'язково наприкінці гри треба виявити переможців, яких може вітати вся група.

Організація дидактичної гри з метою патріотичного виховання має такі етапи:

1) одним із найважливіших моментів у проведенні дидактичної гри є вступ до ігрової ситуації. На початку, щоб мотивувати дітей грою, вступ у гру має бути незвичайним, захоплюючим, яскравим, емоційним, таємничим.

Треба приділити увагу ігровому матеріалу, а саме зовнішньому оформленню гри. Місце для гри треба художньо оформити, треба зауважити, що наочний матеріал не має бути дуже яскравим, інакше він відволікатиме дітей. Також важливу роль відіграє назва гри («Український млин», «Добрий господар», «Вечорниці» тощо);

2) досвід нашої роботи у використанні сюжетно-рольових ігор вказує на необхідність зауважити, що ролі між дітьми мають бути чітко розподілені;

3) не менш важливу роль відіграють особистість вчителя та ставлення його до гри, все має будуватись на доброзичливих стосунках дітей. Під час гри доречно підтримувати дисципліну правилами самої гри;

4) правильно використане ігрове обладнання також має важливе значення для патріотичного виховання дітей (костюми, іграшки, рушники, природний матеріал тощо). Все це дасть змогу дітям зануритись у характер гри;

5) необхідно приділити увагу місцю проведення гри, можна також використовувати магнітну дошку та інші засоби інноваційних технологій;

6) важливу роль як мотивація відіграє сама назва гри, гру можна назвати, наприклад, казковим героєм;

7) у кожній грі важливо підбивати підсумки та відзначати кращих дітей.

Висновки. Вибираючи умови, ми намагалися відібрати найбільш значущі, враховуючи при цьому, що кожна умова має локальні можливості і окремо не може повністю забезпечити успішність патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Тільки їх діалектичний зв'язок, що відповідає меті навчання і особливостям питання, яке вивчається, дає змогу досягти найкращих результатів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андреев В.И. Эвристическое программирование учебно-исследовательской деятельности. Москва : Высшая школа, 1981. 240 с.

2. Словник української мови / уклали С.І. Головащук, М.М. Пещак, В.М. Русанівський, О.О. Тараненко. Київ : Довіра, 1999. 992с.

3. Словник української мови / за ред. В.М. Русанівського. Київ : Наукова думка, 2010. Т. 1. 911 с.

4. Федорчук В. Сучасний підхід до організації музично-пізнавальної діяльності. *Початкова школа*. 2001. № 2. С. 41–44.

5. Шинкаренко В.В. Інтегровані уроки як засіб формування етнохудожньої культури в майбутніх вчителів. *Збірник матеріалів XV Всеукраїнської наукової конференції молодих вчених*. Черкаси : Брама-Україна, 2013. С. 248–250.

6. Шинкаренко В.В. Використання міжпредметних зв'язків як засіб формування етнохудожньої культури молодших школярів. *Придніпровські соціально-гуманітарні читання* : Всеукр. наук.-практ. конф. із міжнародною участю, 22 лютого 2013. Дніпропетровськ : ТОВ «Інновація», 2013. Ч. 3. С. 121–125.

7. Шинкаренко В. Підходи та принципи патріотичного виховання старшокласників у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів. *Наукові праці Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2018. С. 127–133. doi: 10.31494/2412-9208-2018-1-3-127-134

8. Шинкаренко В. Дослідження стану патріотичного виховання старших адміністраторів у загальноосвітній школі. *Наукові питання Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського. Розділ: Педагогіка та психологія*. 2019. № 57. С. 56–60. doi: 10.31652/2415-7872-2019-57-56-60